LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA KANSALLISESTA ENERGIA- JA ILMASTOSTRATEGIASTA VUOTEEN 2030 (VNS 7/2016 vp)

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt Climate Leadership Councililta (*CLC*) kirjallista lausuntoa valtioneuvoston selonteosta kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 ja asiantuntijamme on kutsuttu ympäristövaliokuntaan kuultavaksi 15.2.2017. Kiitämme mahdollisuudesta lausua ja tulla kuulluksi asiassa.

Energia- ja ilmastostrategian lähtökohtana on EU:n Suomelle sekä Sipilän hallituksen hallitusohjelman asettamat tavoitteet ja strategiassa on tunnistettu niiden saavuttamiseksi tarvittavia toimia. Vaikka tavoitteet ovat haastavat, ovat niihin pääsemiseksi tarvittavat ratkaisutkin kehittymässä vauhdilla.

Strategiassa esitetyn arvion mukaan uudet toimet hidastaisivat kansantalouden kasvua -0,59 % vuodesta 2015 vuoteen 2030. Vaikutus on pieni, kun nykymenolla toteutuvasta kasvusta jäätäisiin runsaat -0.03 prosenttiyksikköä per vuosi. Tuloksen voi tulkita niin, että esitetyt lisätoimet eivät juurikaan vaikuta kasvuun. Ilmastopolitiikan globaali kiristyminen sen sijaan tulee tarjoamaan Suomelle merkittäviä mahdollisuuksia, jos niitä haluamme ja osaamme hyödyntää.

Esitämme, että strategiaa täydennetään kolmella jatkohankkeella: 1) Ilmastoneutraaliuteen johtavan transformaation vienti- ja investointihankkeiden tunnistaminen ja edistäminen, 2) Suomen ilmastoneutraalius-tiekartta osana pohjoismaita – yhteiset ratkaisut, standardit ja mekanismit joilla luodaan pohjoismainen kotimarkkina ja 3) Kansalaisten aktivointi - toimenpideohjelma kansalaisten valistuneiden valintojen edistämiseen.

1) Ilmastoneutraaliuteen johtavan transformaation vienti- ja investointihankkeiden tunnistaminen ja edistäminen

Pariisin sopimuksen tavoitteitten toteuttaminen edellyttää, että vähennämme globaalisti päästöjä nykytavoitteiden perusteella ennustetusta vuoden 2030 tasosta 12-14 gigatonnia CO2e joka vastaa noin neljännestä nykyisestä päästötasosta eli noin 1 gigatonnin vuosivauhtia. Tämä edellyttää myös, että energiatehokkuuteen ja vähähiilisiin ratkaisuihin suunnatut investoinnit nousevat globaalisti nykyiseltä $300 miljardin vuositasolta $1 biljoonan tasolle. Ratkaisut perustuvat paljolti teknologian nopeaan kehitykseen. Suomessa cleantech-alalla toimii 3000–5000 yritystä, joille ilmastonmuutos tarjoaa merkittävän kasvumahdollisuuden.

On tärkeätä, että energia- ja ilmastostrategiaa syvennetään ja täydennetään myös vienti- ja investointinäkökulmien suhteen. CLC ehdottaa kartoitusta ja sen pohjalta toimenpideohjelmaa, jonka tuloksena tehdään Suomi entistä houkuttelevammaksi uusille sekä koti- että ulkomaisille työllisyyttä ja vientiä edistäville cleantech-investoinneille. Osana toimenpideohjelmaa tulisi luoda suunnitelma merkittäville pilotti kokonaisuuksille sekä kasvattaa alueen T&K-toimintaa. Yksi työväline on EU:n päästökauppatulojen asteittainen kohdistaminen vähähiilisyystransformaation tueksi.

Vienti- ja investointipotentiaaliltaan kiinnostavia alueita ovat mm. älykäs ja joustava energiajärjestelmä ja sen integraatio kokonaisvaltaisten liikenneratkaisujen kanssa, kausi- ja

lyhyemmän aikavälin energiavarastoratkaisut, hukkalämpöjen hyödyntäminen ja suuren hiilijalanjäljen omaavien materiaalien korvaaminen ympäristötehokkaimmilla vaihtoehdoilla, mm. biomateriaaleilla.

2) Suomen ilmastoneutraalius-tiekartta osana pohjoismaisia markkinoita

Energia- ja ilmastostrategiassa linjataan päästövähennystavoitteita vuoteen 2030 asti. Investoijan kannalta 15 vuoden aikaväli on kuitenkin liian lyhyt, energia-alan investointisyklit ovat kymmeniä vuosia. Laitos- ja verkkoinvestointien suhteen tehdään arvioita vuoteen 2050 saakka ja joissakin tapauksissa, mm. ydinvoima sitäkin pidemmälle. Jotta osattaisiin tehdä pitkän aikavälin kannalta järkeviä investointeja, olisi näkymää kirkastettava vuoteen 2050 asti ja ilmastoneutraaliuteen asti.

Suomi teki pitkän aikavälin Energia- ja Ilmastotiekartta 2050 – suunnitelman vuonna 2014, mutta se olisi nyt syytä päivittää. Uusiutuva energia, ennen kaikkea tuuli- ja aurinkoenergia sekä sähköinen liikenne ja sen tarvitsevat varastot ovat ottaneet viime vuosina valtavan kehitysloikan. CO2-talteenotto ja varastointi (CCS) ei puolestaan ole edennyt siinä määrin kuin aiemmin ennustettiin ja toivottiin.

Johtuen CCSn (carbon capture and storage) teknologian hitaasta kehityksestä kasvaa metsien ja maatalouden rooli hiilinieluina. Tarvitaan selkeä käsitys biotalouden, bioenergian merkityksestä etenkin pohjoismaissa. Metsien ja maatalouden biomassojen roolia energiaintensiivisten materiaalivirtojen korvaajina, niiden biologista potentiaalia CO2-nieluina sekä hiilivarastoina tulee kehittää. Tässä yhteydessä myös kansainvälisien sopimuksien metsien ja maatalouden hiilikiertoa kuvaavia laskentasääntöjä tulee päivittää ja Suomen olla mukana tässä työssä.

Tiekartta tulisi laatia osana pohjoismaisia markkinoita ja tehdä se yhteistyössä naapurimaittemme kanssa. Ruotsi julkaisi helmikuussa 2017 tavoitteen olla ilmastoneutraali vuoteen 2045 mennessä, Norja tähtää vuoteen 2050 ja tietojemme mukaan Tanska tekee parhaillaan omaa tiekarttaansa. Pohjoismaiden tulisi kehittää yhteistuumin jo pitkälle integroitujen sähkömarkkinoitten lisäksi mm. puhtaan liikenteen, joustavan energiajärjestelmän sekä biomateriaalien suhteen. Tähän sopisi luontevasti Pohjoismaisten myös yhteinen, kunnianhimoinen biopolttoainetavoite. Yhtenäistä liikettä tähän suuntaan onkin tapahtunut hallituksen strategian julkaisun jälkeen: Norjan suurkäräjät päätti joulukuussa 20 prosentin tavoitteen liikenteen biopolttoaineille vuonna 2020. Aiemmin vuonna 2016 julkaistun Nasjonal transport plan 2018-2029: Grunnlag for klimastrategi – suunnitelmassa arvioidaan 40%n biopolttoainetavoitetta vuodelle 2030 vuodelle. Ruotsin laajamittaisen parlamentaarisen, syksyllä 2016 julkaistun ympäristöselvityksen ja edellä mainitun ilmastoneutraalisuustavoitteen valossa näyttää siltä, että Ruotsi tähdännee vähintään samalle tasolle.

3) Kansalaisten aktivointi - toimenpideohjelma kansalaisten valistuneiden valintojen edistämiseen

Yksittäisten kansalaisten tekemien valintojen merkitys markkinoiden muokkaajina kasvaa koko ajan. Suomen kulutusperäisestä hiilijalanjäljestä 68 prosenttia syntyy kotitalouksissa. Tärkeimpiä kansalaisten vaikutusalueita ovat asumiseen, energiankäyttöön, liikkumiseen ja ruokailuun liittyvät valinnat. Selvitysten mukaan kourallisella kuluttajien tekemillä energiaan ja liikenteeseen liittyvillä valinnoilla ja investoinneilla saataisiin aikaan vähennys, joka vastaa suuruusluokaltaan kolmasosaa Suomen 2030 päästövähennysmäärästä.

* täsmennys 24.3.2017

Taloudelliset kannustimet ovat tärkeitä, mutta on syytä muistaa, etteivät kansalaiset tee valintoja yksinomaan kustannuksiin perustuen. Tarvitaan laajempaa keinovalikoimaa. Puhtaat valinnat on tehtävä mahdollisimman helpoiksi. Ilmastolupaus-kampanja, SYKE:n laatima Ilmastodieetti-laskuri sekä YK:n Agenda 2030 luovat hyvän pohjan kansalaisten ilmastoystävällisten valintojen edistämiselle. Lisäksi tarvitaan selkeämpää tietoa tuotteiden hiilijalanjäljestä sekä vähähiilisisiin valintoihin liittyviä kannusteita, koulutusta sekä mahdollisuuksia helppoon tiedon ja kokemusten vaihtoon.

Muita jäsentemme esille tuomia yksityiskohtaisia kommentteja ja ehdotuksia

Uusiutuvan energian ja energiavarastojen hinnat ovat edelleen voimakkaassa laskussa ja olemme esityksen julkaisupäivän jälkeenkin saaneet useita hyvin hyvä uutisia siitä miten mm. sähköisen liikenteen ratkaisut ovat kehittymässä nopeaan tahtiin. Myös maa- ja biokaasun käyttö saattaa tarjota enemmän mahdollisuuksia kuin strategiassa on esitetty, mm. nesteytetyn maa- ja biokaasun käytössä raskaassa liikenteessä sekä kaasuverkoston ulkopuolisessa teollisuudessa.

Strategiassa esitetään melko runsasta biomassan käytön kasvua sekä teollisuuden, energian tuotannon ja liikenteen tarpeisiin ja tämä kasvu vähentää tarkastelujaksolla metsiemme hiilinieluja, ainakin väliaikaisesti. Valtioneuvoston helmikuussa 2017 julkaistussa Energia- ja ilmastostrategian vaikutusarviot: Yhteenvetoraportissa arvioidaan, että vuoteen 2030 mennessä Suomen nettopäästöjen arvioidaan pysyvän suurin piirtein vuoden 2014 tasolla. Tämä johtuu bioenergian käytön kasvusta. Päästökauppasektorin päästöjen arvioidaan WAM-skenariossa vähentyvän reilut 25 % ja taakanjakosektorin päästöjen noin 30 %. Metsämaan hiilinielu strategiassa pienenisi tavoitellulla kotimaisen puun käytön tasolla 55 - 65 % vuoden 2014 tasosta. Mikäli kotimaisen puunkäytön taso pysyisi vuoden 2030 jälkeen suurin piirtein vuoden 2030 tasolla, kasvaisi metsämaan nielu Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan vuosina 2035-2044 tasolle 20 Mt CO2-ekv.

Puun käyttöä tulee suunnata voimakkaasti sellaiseen käyttöön, jolla voidaan lisätä puuta pitkäaikaisena hiilivarastona rakentamisessa sekä muiden suuremman hiilijalanjäljen omaavien materiaalien, kuten sementin ja muovin korvaamisessa. Taloudellisia kannustimia uusien metsien istuttamiseen sekä metsävarannon kasvattamiseen tulee kehittää. Myös kestävän ruuantuottoketjun ja maatalouden suhteen CLC näkee aiempaa enemmän kehitysmahdollisuuksia kulutustottumusten muutosten sekä viljelyä tehostavan halpenevan uusiutuvan energian myötä.

Bioenergian käytöllä voidaan korvata fossiilisia polttoaineita niin lämmityksessä, jäähdytyksessä, sähköntuotannossa kuin liikenteessäkin. Näemme, että liikenteen suhteen biopolttoaineiden ja -kaasujen käyttö ja tarve tulee olemaan suurinta sellaisilla aloilla, joita on hankalaa tulevina vuosikymmeninä sähköistää, kuten lentoliikenne, laivaliikenne ja pitkän matkan rahtiliikenne.

Liikenteen biopolttoaineiden energiasisällön fyysisen osuuden nostaminen kaikesta tieliikenteeseen myydystä polttoaineesta 30 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä on haastavaa, mutta mahdollista, kunhan biopolttoaineiden raaka-aine pohja pidetään riittävän laajana. Toteutus ajoittaa EU:n uusiutuvan energian direktiivin voimaan astumisen jälkeiseen aikaan. EU komission ehdottama ns. "talvipaketti" sisältää biopolttoaineiden käytölle joukon – osittain epäselviä - rajoitteita, jotka voisivat toteutuessaan hankaloittaa vaikeuttavat kansallisten tavoitteiden saavuttamista jo 2020-luvun alkupuolella.

Sähköisen liikenteen kannustamiseen tarvitaan toimenpiteitä liittyen latausinfraan ja penetraation kasvattamiseen kunnes ratkaisut ovat saavuttaneet kilpailuneutraalin aseman.

Strategiassa esitetään EU:n päästökaupan kanssa päällekkäisiä kansallisia ohjauskeinoja. Yhdistyksemme priorisoi markkinapohjaisia ratkaisuja ja päästökaupan kanssa päällekkäistä ohjausta tulisi mahdollisuuksien mukaan välttää. Päästökaupan ohjaavaa vaikutusta tulisi kasvattaa. Suomen ja Pohjoismaiden tulisi lähteä yhteisessä rintamassa aktiivisesti tukemaan päästökaupan vahvistamista.

Helsingissä 14.2.2017

Jouni Keronen

Toiminnanjohtaja

Climate Leadership Council